

CAGANÒFIA

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ «AMICS DEL CAGANER»

TERCERA ÈPOCA. DL.: B-21.699/97 · BARCELONA · DESEMBRE 2008 · NÚM. 33

Editorial

El Caganer tradicional «revisited»

Des de la creació de la nostra Associació, totes les Juntes han procurat difondre, de una manera sensible, la figura del caganer. Si mirem els nostres primers butlletins, veurem que la tipologia dita “clàssica” domina el panorama i l'interès tant dels nostres amics artistes, com els dels membres de la pròpia Associació.

Però amb el pas del anys a les figures clàssiques (pagès, hebraic) si han anat afegint caganers generalment “anecdòtics”, de personatges els quals han fet coses o s'han trobat en situacions d'interès més bé mediàtic.

Les informacions donades per alguns dels mateixos artesans son, en certa manera, sorprenents: tenen més sortida els caganers del moment (polítics, artistes, etc), que no pas els tradicionals.

Aquest article no té més intenció que intentar intercanviar opinions entre els col·leccionistes i els creadors de les figures, molts d'ells socis de l'Associació, sense els quals, per suposat, no podem fer res.

Sense entrar en judicis de valor respecte del seu negoci, creiem que caldria intentar aprofitar totes les possibilitats que s'ens presentin per aconseguir que es facin figures més tradicionals. Moltes vegades, aquesta Associació, bé per iniciatives

personals, bé corporativament ha promociat la creació de caganers dins d'una línia “tradicional -folklorica”: Caganers de Ripoll, d'Alella, Siurell de Mallorca, peces d'en Guillem Duran (soldats) peces suggerides per en Jordi Sarrate, caganers de Lleida, gegants, capgrossos, Reis Màgics, etc.

Pensem que caldria tornar a valorar la possibilitat de que els nostres artesans, d'acord o no amb nosaltres, fessin, cada Nadal, alguna peça amb caràcter més clàssic i folklòric que enriquiria les nostres col·leccions. I tot això, sense menysvalorar, ni ficar-nos en la fabricació de figures de l'altra línia.

Entre tots hauríem de reflexionar quines figures podrien complir aquesta funció, i d'un any per l'altre saber que podrem comptar amb una nova figura, més en la línia de peça clàssica que no anecdòtica. Fins i tot es podria consensuar un tipus, i fer que cada creador l'interpretés a la seva manera. Espero que els nostres artesans - artistes trobin bona l'idea, i que tots plegats puguem seguir contribuint al prestigi de la nostra estimada figureta del pessebre... i augmentant les nostres col·leccions!

- Per caganer tradicional entenem el pagès (i l'hebraic?) amb totes les variacions que vulgueu:

MARC PARROT Caganer de l'any 2008

Per la seva contribució al coneixement de la figura del caganer en el món de la música.

barretina, sense barretina, amb cigarreta, puro, pipa, bufanda, diari, gos, gats, eines, pírola, vulva, cagarros variats. Les possibilitats semblen quasi infinites.

- A veure si entre tots ho aconseguim!

Per a la Junta i amb la Junta,

Joan M. POU

Cançó a «El caganer» de Marc Parrot

El Caganer

Sempre vaig ser un bon pastor
del meu gos un gran amic
pel matí em rentava al riu
i ben polit i perfumat
me n'anava amb el ramat
tot cantant una cançó
a esmorzar amb el Rabadà
botifarra amb rovellons.

Potser sí que aquell matí vaig esmorzar massa fort
vaig pensar quan a la panxa em ressonaven llamps
i trons.

Digue'm si no és mala sort que de cop baixés un àngel
anunciant el naixement del fill de Déu nostre senyor
i un estel al cel llampant tot ho estava il·luminant
el paisatge era allucinant, però jo m'estava cagant.

Jo que vaig ser sempre un pastoret més que discret
sempre procurant no cridar massa l'atenció
digue'm si no es mala sort que en aquell precís
moment

la història em recordés per allò que fa tothom
com si no caguessin els "demés"
fins i tot a barcos i avions
gent que caga en els enterraments,
als casaments i comunions.

Potser sí que aquell matí....

Digue'm si no és mala sort que de cop baixés un àngel
anunciant el naixement del fill de Déu nostre senyor
i un estel al cel llampant tot ho estava il·luminant
el paisatge era allucinant, però jo m'estava cagant
Nens (Sí que va ser mala sort que de cop baixés un
àngel

i anunciés el naixement del fill de Déu nostre senyor
i un estel al cel llampant tot ho anés il·luminant)
el paisatge era allucinant però jo m'estava cagant.

Per una caca que vaig fer tothom em diu el caganer.

Patinir, pintor de caganers

Un pintor renaixentista flamenc, Joachim Patinir (1480/5 - Anvers 1524), ha estat reivindicat recentment a Madrid com a capdavanter de la pintura paisatgística, a través d'una exposició monogràfica celebrada al Museu del Prado. Les obres d'aquest artista posseeixen un significat oníric i enigmàtic, en elles es narra gairebé sempre un episodi religiós, i el paisatge hi constitueix l'entorn on es desenvolupa la lluita entre el bé i el mal. La seva estètica guarda certa semblança amb la de Hieronymus Bosch, contemporani de Patinir, i en contemplar aquests quadres cal gaudir dels detalls pintats, especialment de les petites figures que apareixen a la llunyania.

En tres de les obres de l'exposició, un dels detalls consisteix en la diminuta figura d'un home defecant inserit en el paisatge¹. La primera d'elles representa l'escena del Nou Testament de la fugida a Egipte (Fig. 1a), està datada del 1518-20, i al fons del paisatge veiem un camperol que evacua davant l'edifici d'un bordell (Fig. 1b). En la segona, representativa de l'escena mitològica de Caronte a la llacuna Estigia

(Fig. 2a) i datada del 1520-4, enmig de l'Infern es pot veure la figura d'una criatura demoníaca nua i ajupida fa de ventre, mig tapada per una roca (Fig. 2b). La tercera correspon a la representació d'un paisatge amb Sant Cristòfor, també del 1520-4, on a la vora d'un home que col·loca totxos en una barraca, un altre està efectuant les seves deposicions. Aquestes tres pintures formaven part de la col·lecció del rei Felip II i es troben actualment, les dues primeres al Museo Nacional del Prado i la tercera al Monasterio de San Lorenzo del Escorial. Segons sembla, l'historiador de l'art holandès Karel van Mander va afirmar en 1604 que Patinir rebia el malnom de "kakker" (caganer), ja que tenia com a marca registrada la imatge d'aquest homenet, ocultada en les seves composicions². El mateix historiador explicava que els afeccionats a l'art del seu temps feien apostes sobre quan es trigava a trobar en els quadres la petita figura a la gatzoneta¹.

Respecte a aquest tipus d'element, els especialistes dubten entre interpretar si és tant sols un personatge que passava per allà, o bé

donar-li un significat religiós, i en aquest sentit se l'ha associat amb el diable, que es posa de manifest a través dels seus excrements i mals olors³. En qualsevol cas, podem considerar les figures defecant pin-

Fig. 1a

Fig. 1b

Fig. 2a

Fig. 2b

tades per Patinir com a precursors de les que van aparèixer més tard a les pintures de Bruegel i a les rajoles de Delft⁴. Finalment, cal cridar l'atenció sobre l'indubtable interès, fins ara desconegut, que el monarca de la "Armada Invencible" va demostrar vers la figura del caganer.

Jordi Arruga

¹ VERGARA A. Patinir. Estudios y catálogo crítico. Madrid. Museo del Prado 2007: pp 43-4, 61-5, 163, 188, 193.

² BAILEY M. The father of landscape art. Apollo. The international magazine of art and antiques. London, september 2007.

³ TENA A. Jugar con Patinir. La Vanguardia. Suplement de cultura. Barcelona 29-VIII-2007: pp C14-5.

⁴ ARRUGA J. De la pintura costumista flamenca als pessebres casolans de Catalunya: un reco-rregut per les manifestacions de l'escatologia a la imatgeria i la ceràmica. Butlletí Informatiu de Ceràmica n. 86-7. Barcelona juliol-desembre 2005: pp 35-47.

La sorpresa d'una nit màgica

El dia 2 de juliol d'enguany va celebrar-se, com sabeu, l'Assemblea anual de l'Associació.

Els membres de la Junta Directiva ens vàrem trobar a la Societat Gastronòmica Basca Euskalzaleak, a dos quarts de set de la tarda per preparar el sopar (pelar patates, fer salses, cuinar les botifarres, els espaguetis, tots els acompanyaments, les postres, etc.), i la nostra sorpresa va ser que als deu minuts varen aparèixer els membres d'un altre grup, que també anaven a celebrar un altra sopar col·lectiu.

Era la primera vegada, en molts anys d'Assemblees, que havíem de compartir el local amb un altre grup, que a més, era molt nombrós, ja que es tractava d'un cor, i per tant es va instal·lar al pis superior de la Societat. Això va ser un inconvenient ja que comportava haver de fer l'Assemblea i el sopar al mateix espai físic.

Ens vàrem mirar a l'hora que vàrem pensar que ja ens apanyariem... semblaven persones agradables i, sobretot, amables, i es van comprometre a no començar a cantar fins que nosaltres acabéssim el nostre acte social.

El Pablo dirigint la coral.

Acabada l'Assemblea, doncs, cada grup va començar el seu sopar a les respectives plantes. Els de dalt no paraven de cantar i, a més, ho feien francament bé. Ben aviat ens van baixar part del seu primer plat perquè el tastéssim, un fet, d'altra banda, molt tradicional a les societats gastronòmiques basques, i ens van convidar a pujar al seu menjador ja que ens volien dedicar una cançó.

Compartirem postres i cançons, i en acabar, ells van baixar al nostre menjador i seguirem compartint més postres, més cançons... i força cava.

Era un grup encisador, el nom és Cor Euskalhiria i el seu director, en Pablo, al capdavant, una persona jove i carismàtica que ens va "posar", sense donar-nos-en compte, dins del seu fascinant món de la música i dels cants, dirigint-nos a tots amb fermesa i simpatia.

Varen improvisar una cançó coral sobre el caganer, i no van parar de cantar en anglès, en basc, català i castellà. De fet ens vam fondre en un sol grup, embriagats per la màgia de la música i el carisma del seu director.

Així doncs, vam gaudir d'una Assemblea diferent, inesperada i agradablement peculiar. Vam començar torçant la boca amb un gest malhumorat per haver de compartir el

local, i acabàrem compartint una inoblidable vetllada amb un grup encantador, que va delectar amb les seves cançons i simpatia als socis i als familiars reunits per a celebrar l'Assemblea anual.

Per totes aquestes raons, perquè va ésser una cosa inesperada, i va resultar ser un agradabilíssim èxit, el títol d'aquestes línies és la sorpresa d'una nit màgica.

Xabier Añoveros Trias de Bes

Assemblea 2008.

Assemblea 2008.

Tots cantant.

Pàgina viatgera

Caganers del Japó

Caganers trobats per la nostra associada Iolanda Marchueta durant un viatge realitzat enguany pel país del Sol Naixent.

La Iolanda a la recerca de caganers.

Postals caganeres

Col·lecció de Jordi Sarrate

Un caganer a Budapest

Al vell mig de Budapest vaig trobar-me amb un artista dedicat a la caricatura, del que part de la seva obra l'ocupava el personatge del caganer amb un protagonisme primordial.

Es tracta de PETRU FURCULITA, de nacionalitat moldava, nascut al 1948 a Dereneu. Va estudiar arts gràfiques a l'escola universitària de Chisinan. Després treballar com a professor d'art a la mateixa ciutat. Va col·laborar amb diferents publicacions del seu país com a caricaturista. També va participar en molts festivals internacionals del caricaturisme (Bulgària, Alemanya, Turquia, Romania, etc). Es va traslladar a Hongria on ha fet dues exposicions individuals i ha col·laborat amb diferents publicistes. Avui, ven la seva obra al cèntric carrer de Pest anomenat Vaci.

L'amic Petru descriu el personatge del caganer com l'home que rep tots els cops d'una societat superficial i a la vegada insolidària. Per això, en les seves caricatures el representa molt sovint patint l'incomprensió dels qui l'envolten.

A vegades, però, també l'utilitza per ridiculitzar els falsos artistes que, sense ser-ho, ens volen col·locar les seves "obres" i, al mateix temps, dels qui els recolzen. Aleshores el caganer es venja de totes les ofenses rebudes, i ocupa un lloc cabdal, sustentat per la seva sàtira mordaç vers aquells crítics superficials que, sense avaluar el veritable mèrit artístic, emeten dictàmens subjectius condicionats per un màrqueting dubtós.

Joan Rossell i Carol

Nova junta

President: Joan Lliteras
Sotspresident: Xavier Borrell
Secretari: Xabier Añoveros
Tresorer: Joan Rosell
Vocals: Jordi Sarrate
Joan M. Pou
Joan Safont
Iolanda Marchueta
Miquel Alsina

La nova junta durant el sopar-reunió al Restaurant Can Pitarra de Barcelona.

Exposicions de Nadal

ESPARREGUERA

Del 13 de desembre de 2008
al 6 de gener de 2009.

SALA D'EXPOSICIONS MUNICIPAL

ORDINO (ANDORRA)

Del 6 de desembre de 2008
al 17 de gener del 2009

SALA D'EXPOSICIONS DEL COMÚ D'ORDINO

Memòria d'Activitats 2007

Les activitats desenvolupades per l'Associació com cada any han estat múltiples i diverses:

- El dissabte 3 de març va tenir lloc la ja habitual calçotada a Tarragona organitzada per en Joan Rosell, a la que van acudir un bon grup d'associats que varen passar un agradable i gastronòmic dia de germanor.

- L'assemblea general es va celebrar el dia 4 de juliol al vespre, a la Societat Gastronòmica EUSKALZALEAZ, hi van assistir 21 socis, es van aprovar les comptes, es va escollir per votació dels socis a l'Albert Om com a Caganer de l'Any i es va repartir un caganer als socis assistents com a record, per engrandir les respectives col·leccions.

- El 24 d'octubre es va rebre una carta de l'Albert Freixa en la que presentava la seva dimissió com a membre de la Junta Directiva.

- La tradicional exposició de Nadal de caganers es va celebrar a La Bisbal d'Empordà, organitzada per l'Associació en col·laboració amb l'Ajuntament, a través de la regidoria de cultura. Es va dur a terme a les sales del castell de La Bisbal, una restaurada fortalesa del segle XII. Va ser inaugurada per l'alcalde, en Lluís Sias. Varen exposar les seves figures nou socis i es van reunir prop de 1.500 caganers de tot tipus i mides. Com a tot arreu, l'exposició va tenir un gran èxit i va ser visitada per molts habitants d'aquesta població empordanesa.

- Promoguda també per l'Associació, es va celebrar un altra exposició, coordinada per en Jordi Sarrate a la localitat d'Espinelves.

- El sopar anual de Nadal, es va celebrar, com en els darrers anys, al Col·legi de Metges de Barcelona el dia 11 de desembre. Hi van assistir

quaranta-cinc persones i com cada any es va lliurar el guardó de Caganer de l'Any, que va correspondre, tal com havia escollit l'assemblea, al conegut presentador i periodista Albert Om, que va agrair el guardó amb unes simpàtiques i divertides paraules. L'acte va ser presentat pel periodista de TV3 Xavier Torres.

- Van sortir dos nous números del Caganòfil, el 30 i el 31, ambdós dobles, en les acostumades dates de juliol i desembre, amb articles d'en Jordi Sarrate, Jordi Arruga, Joan Lliteras i Xabier Añoveros.

- La Junta Directiva es va reunir en vuit ocasions en les quals es van tractar els habituals temes i es van preparar i organitzar les diverses activitats que van tenir lloc al llarg de l'any.

- El nombre d'associats a 31 de desembre era de 70.

Curiositats caganòfiles

Caganer provençal

**Amigues del Caganer
als Estats Units d'Amèrica**

**Caganer de plom.
Col·lecció Jordi Arruga**

Més informació a

www.amicsdelcaganer.net
informacio@amicsdelcaganer.net